

Hitit İmparatorluğu'nun Yapısı

Geç Bronz Çağı uygarlığı olan Hititleri incelerken kılı kırk yaran Diren Çakmak, Hitit uygarlığının doğuşuna dek insanlığın yaşadığı toplumsal evrimi açıklamakla başlamış işe

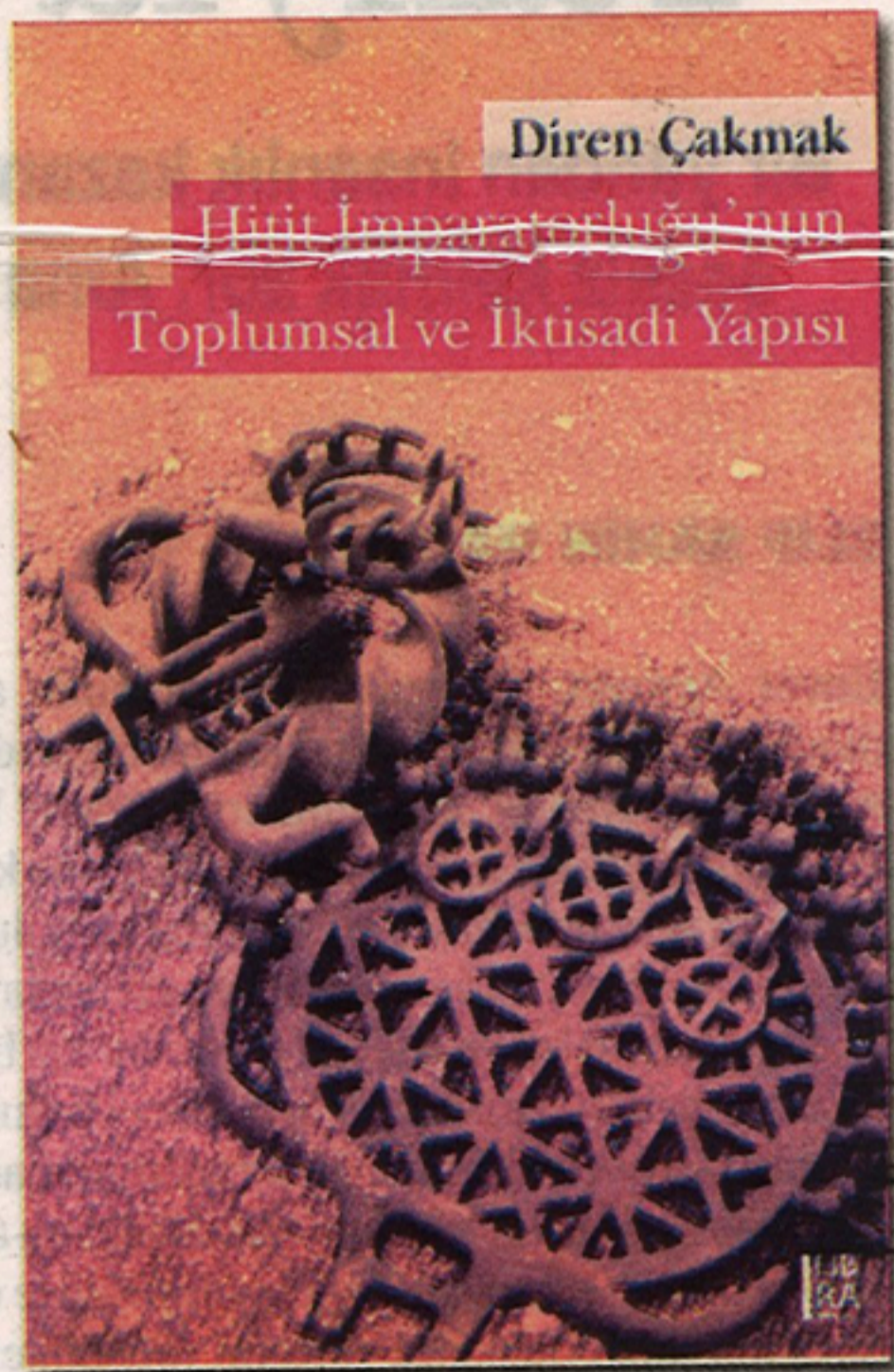
BARIŞ DOSTER

Türkiye, uygarlıklar beşiği olmakla övünür. Üzerinde yaşadığı, devraldığı, içine doğduğu, içinden çıkıp geldiği medeniyetlerin birikiminin, bıraktıkları mirasın sahibi, varisi, bakiyesi olduğunu vurgular sık sık. Ancak onlara dönük bilimsel ilgiyi canlı tutmayı pek beceremez. O mirasa akademik düzlemde hakıyla sahip çıkamaz. Sahip çıkmaya çalışanları da yorar, hırpalır, hatta üzer.

Tüm bunlara karşın genç kuşak araştırmacılar arasında çalışkanlığı ve üretkenliğiyle öne çıkan iktisat tarihçisi Diren Çakmak, hem gerçek bir Cumhuriyetçi olduğu için durumdan vazife çıkarmış, hem de kendi disiplinini diğer disiplinlerle besleyerek, zenginleştirerek, adeta iğneyle kuyu kazarak bu alanda önemli bir iş başarmış. "Hitit İmparatorluğu'nun Toplumsal ve İktisadi Yapısı" (Libra Kitap, 2012) adlı eseriyle, bu büyük uygarlığı derinlemesine incelemiştir. Günümüzde üniversitelerden adeta kovulmuş olan siyasal iktisada bir bütün olarak baktığı için, yurt içinde ve dışında oldukça zengin bir kaynakçayı tarayarak, kütüphanelere, arşivlere, müzelere girerek çok önemli sonuçlara ulaşmıştır.

Geç Bronz Çağı uygarlığı olan Hititleri incelerken kılı kırk yaran Çakmak, Hitit uygarlığının doğuşuna dek insanlığın yaşadığı toplumsal evrimi açıklamakla başlamış işe. Sonrasında Hitit araştırmalarının kısa tarihini vermiş. 18. yüzyıl ortalarından itibaren keşfedilen Anadolu uygarlıklarına değinmiş. 19. yüzyıl başında Batılı seyyahların Batıya tanıttığı Boğazköy'e, Alacahöyük'e, Eflatunpınar'a, Gavurkale'ye uzanmış. Arazide, sahada, kazı alanında değil, ama metinler, belgeler, kitaplar üzerinde yoğun, yorucu, derin kazılar yapmış. Kuramsal yaklaşımı ve kavramsal çerçeveyi ise şöyle çizmiş:

Hitit İmparatorluğu'nun siyasal, toplumsal, iktisadi yapısını tek kuramla açıklamanın olanaksız olduğundan hareketle, Herfried Münkler'in "kara im-

paratorluğu" ve Karl Polanyi'nin "yeniden dağıtımçı/haraççı düzen" kavramsallaştırmalarına başvurmuş. Kara imparatorluğu kavramına gönderme yaparak, şunları yazmış:

"İmparatorluk büyük devlet olmanın ötesinde, kendine özgü bir dünyada devinen bir yapıdır. İmparatorluk imgesine, imparatorlukların periferinin (çevrenin) kanını emdiği, periferiyi sömürdüğü düşüncesi damgasını vurmuştur. Periferi yoksullaşırken merkez giderek zenginleşir. Nitekim bir süre sonra merkeze karşı periferiden direniş başlar. Başlayan direniş merkez için baş edilmez bir hal alır. Periferiyi kontrol altında tutmanın maliyeti, periferiden elde edilen kazancı aştığı zaman imparatorluk yıkılır".

İmparatorlukla uygarlık arasında yüksek bir pozitif ilişki olduğunu belirten Çakmak, M.Ö. 1650'de Hattuşa (Boğazköy) başkent olmak üzere Hitit Devleti'ni kuran ve M.Ö. 1200'de yıkılan Hititlerin Anadolu'da ortaya çıkışını ve Hitit İmparatorluğu'nun siyasal tarihini bütüncül bir bakış açısıyla incelemiştir. Hititlerin önce krallık sonra da imparatorluk olarak örgütlendiklerini, 450 yıl boyunca Yakındoğu tarihine etkin ve güçlü bir siyasal aktör olarak damga vurduklarını belirtmiş. Hitit bilimcilerin ve arkeologların, Hitit Devleti'nin varlığının M.Ö. 1700'den başlayıp M.Ö. 1100'de bittiğini kabul ettiklerine dikkat çekmiş. Krallık devrinde bir kara krallığı, imparatorluk döneminde ise bölgesel bir kara imparatorluğu olan Hititleri incelemesinin nedenini ise Çakmak şöyle özetlemiştir:

"Bugüne kadar Türk iktisat tarihi yazınlarında yaygın olarak, Osmanlı toplumsal ve iktisadi örgütlenmesinin kökeninde Oğuz, İslam, Selçuklu ve Bizans birikimi aranmış, Hitit birikimi ihmal edilmiştir. Hitit toplumsal ve iktisadi örgütlenmesinin de bu birikime dahil edilmesi gerekir".

(Hitit İmparatorluğu'nun Toplumsal ve İktisadi Yapısı, Diren Çakmak, Libra Yay., 399 s.)